

Nr 22

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, m. m.; given Stockholms slott den 7 februari 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål,
- 2) lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.,
- 3) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag som syftar till att minska olägenheterna av förekommande dröjsmål med rättspsykiatriska undersökningar i brottmål.

Det föreslås sålunda att häktad, som skall genomgå rättspsykiatrisk undersökning, i väntan på att undersökningen kan inledas skall kunna förvaras i fångvårdsanstalt och därvid vara underkastad vissa av de behandlingsregler som gäller för den som annars är intagen i fångvårdsanstalt. Den häktade avses härigenom få bättre möjligheter till arbete och gemenskap än som kan ges i häkte och på nu befintliga rättspsykiatriska kliniker.

Vidare föreslås en bestämmelse om avräkning av häktningstid för den, som döms till ungdomsfängelse eller internering efter att ha genomgått rättspsykiatrisk undersökning i målet.

1) Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål**

Härigenom förordnas, *dels* att i 1, 3, 4 och 6 §§ lagen den 16 juni 1966 om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål ordet »medicinalstyrelsen» eller böjningsform därav skall bytas ut mot »socialstyrelsen» eller motsvarande form därav, *dels* att i lagen skall införas en ny paragraf, 7 a §, av nedan angiven lydelse.

7 a §.

Om det beträffande misstänkt, som är häktad, kan förutses att det kommer att dröja avsevärt innan beslutad rättspsykiatrisk undersökning kan inledas, får förordnas, att den misstänkte skall förvaras i fångvårdsanstalt och därvid vara underkastad bestämmelserna i 45—48 §§ lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt i tillämpliga delar. Sådant förordnande får meddelas endast om chefen för den klinik vid vilken undersökningen skall utföras eller, om undersökningen ej skall utföras vid rättspsykiatrisk klinik, undersökningsläkaren begär det samt den misstänkte och åklagaren samtycka därtill. Innan förordnande meddelas skall tillfälle beredas den misstänktes försvarare att yttra sig.

Så snart undersökningen kan inledas skall den misstänkte föras till den plats där undersökningen skall utföras. Om särskilda skäl i annat fall föranleda att förvaring under villkor som avses i första stycket avbrytes, skall förordnandet därom återkallas.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om
behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

Härigenom förordnas, att 12 § lagen den 25 april 1958 om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

Om behandlingen i vissa fall av häktad, som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning, finnas särskilda bestämmelser i 7 a § lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om
behandling i fångvårdsanstalt

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 6 maj 1964 om behandling i fångvårdsanstalt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

22 §.

Vad i — — — — — eller internering.

I fråga om den som dömts till ungdomsfängelse eller internering i mål, vari han hållits häktad och undergått rättspsykiatrisk undersökning, skall även iakttagas följande.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Har utlåtande över undersökningen avgivits senare än vad som anges i 4 § andra stycket andra punkten lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, skall den överskjutande tiden, i den mån den dömden därunder hållits häktad, anses som tid under vilken påföljden verkställts i anstalt. Detsamma gäller i fråga om den, beträffande vilken i mål som nu sagts förordnats att ungdomsfängelse eller internering som ådömts tidigare skall avse ytterligare brott.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969. Lagen skall dock ej gälla i fråga om dom som meddelats före nämnda dag.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 13 december 1968.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråder STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Tf. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om lagstiftning med anledning av *förekommande dröjsmål med rättspsykiatriska undersökningar* och anför.

I. Inledning

Åtgärder har vid upprepade tillfällen vidtagits för att förkorta väntetiderna för dem som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning, de s.k. exspektanterna. Någon varaktig förbättring har dock hittills inte kunnat uppnås. Förbättringar förutses när den plan för omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet som antogs år 1961 blir genomförd. Detta beräknas ske successivt med början år 1969 och med avslutning några år in på 1970-talet.

Inom justitiedepartementet har tagits upp fråga om att genom vissa författningsändringar minska olägenheterna av de långa väntetiderna. Företrädare för departementet har överlagt i saken med representanter för socialdepartementet, kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen och det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Övervägandena har resulterat i en departementspromemoria (Stencil Ju 1968: 8) med förslag dels angående förvaring och behandling av häktade som väntar på att genomgå rättspsykiatrisk undersökning, dels angående avräkning av sådan väntetid för häktade som döms till ungdomsfängelse och internering. De i promemorian ingående lagförslagen bifogas som *bilaga 1*.

Yttranden över departementspromemorian har avgetts av riksåklagaren (RÅ), hovrätten över Skåne och Blekinge, kriminalvårdsstyrelsen, rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, interneringsnämnden, ungdomsfängelsenämnden, kommittén för anstaltsbehandling inom kriminalvården, cheferna för

rättspsykiatriska klinikerna vid fångvårdsanstalten Långholmen, vid fångvårdsanstalten i Malmö och vid fångvårdsanstalten Härlanda, riksdagens justitieombudsman (JO), Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges åklagare samt Svenska Vårdpersonalförbundet.

RÅ har bifogat yttranden av överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt och länsåklagaren i Värmlands län. Till överåklagarens yttrande finns fogat yttrande av kammaråklagaren C. Edlund.

2. Nuvarande ordning m. m.

Enligt 4 § andra stycket lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål (LRU) skall rättspsykiatrisk undersökning utföras med största möjliga skyndsamhet. Utlåtande över undersökningen skall avges till rätten inom sex veckor från att beslut om undersökningen inkom till den klinik eller station till vilken undersökningen hör. Socialstyrelsen kan emellertid medge anstånd i särskilt fall.

Den som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning och är häktad skall förvaras på den klinik vid vilken undersökningen skall utföras. Om undersökningen inte skall utföras vid rättspsykiatrisk klinik, skall han i stället förvaras i fångvårdsanstalt eller häkte. I fråga om behandlingen av häktad som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning gäller bestämmelserna i lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. (i det följande kallad 1958 års behandlingslag).

Om den som har hållits häktad och därvid genomgått rättspsykiatrisk undersökning döms till fängelse på viss tid, kan domstolen enligt 33 kap. 3 § brottsbalken (BrB) förordna om avräkning på fängelsestraffet av häktningstiden. Någon motsvarande möjlighet till avräkning finns däremot inte, när den häktade döms till ungdomsfängelse eller internering.

Antalet personer som vid olika tidpunkter under de senare åren har väntat med anledning av rättspsykiatrisk undersökning och hur många därav som har väntat mer än sex veckor framgår av en i det följande intagen tabell.

Som tabellen visar har under de senare åren såväl hela antalet expekteranter som den andel därav som har väntat mer än sex veckor ökat från slutet av år 1965 fram till år 1968. Därefter visar siffrorna en vikande tendens.

Enligt senaste tillgängliga uppgift från socialstyrelsen (december 1968) uppgår den genomsnittliga undersökningstiden för häktade i hela landet till knappt tre månader.

Väntetiden sammanhänger bl. a. med tillströmningen av undersökningsfall. Denna ökade från år 1965 till år 1966 och från år 1966 till år 1967. Även den del av fallen som avsåg häktade ökade under dessa år. Under år 1968 har emellertid tillströmningen gått ned. Antalet nya undersökningsfall un-

	häktade exspektanter		exspektanter på fri fot		summa	
	totalt	med mer än 6 veckors väntetid	totalt	med mer än 6 veckors väntetid	totalt	med mer än 6 veckors väntetid
<i>1965</i>						
januari	78	51	217	178	295	229
juli	74	26	161	139	235	165
<i>1966</i>						
januari	126	69	125	89	251	158
juli	134	75	115	86	249	161
<i>1967</i>						
januari	156	98	118	80	274	178
juli	177	103	133	106	310	209
<i>1968</i>						
januari	175	126	119	98	294	224
februari	151	99	111	79	262	178
mars	135	84	116	75	251	159
april	115	75	123	77	238	152
maj	113	61	132	86	245	147
juni	107	56	127	85	234	141
juli	114	55	127	98	241	153
augusti	111	61	120	102	231	163
september	122	62	119	88	241	150
oktober	129	64	120	84	249	148
november	130	62	123	75	253	137

der tiden januari—november 1968 var lägre än under motsvarande tid år 1966 och år 1967 såväl totalt som i fråga om häktade.

Antalet avgivna utlåtanden över rättspsykiatrisk undersökning har varit tämligen konstant de senaste åren. Den del därav som avser häktade ökade dock t. o. m. år 1967. Antalet utlåtanden som har avgetts beträffande häktade under tiden januari—november 1968 var ungefär lika stort som under motsvarande tid år 1967.

År 1961 godkände riksdagen vissa riktlinjer för omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet (prop. 1961:185, 1LU 49, rskr 398). Enligt dessa riktlinjer — *1961 års organisationsplan* — ersätts den tudelade organisationen — innebärande att häktade undersöks vid psykiatriska avdelningar på fångvårdsanstalter och personer på fri fot undersöks vid rättspsykiatriska avdelningar på mentalsjukhus — av en enhetlig organisation med socialstyrelsen som chefsmyndighet. I den nya organisationen skall ingå fem rättspsykiatriska kliniker, avsedda främst för undersökning av häktade, och lika många rättspsykiatriska stationer, avsedda främst för undersökning av personer på fri fot. Klinikerna skall finnas i Stockholm, Uppsala, Göteborg, Lund och Umeå och vara anknutna till de medicinska lärosätena där. Eftersom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet enligt organisationsplanen skall vara fristående från kriminalvården, kommer organisationen inte att belastas med dömda personer som är

i behov av psykiatrisk vård eller observation. Liksom hittills skall utomstående läkare kunna anlitas för att verkställa rättspsykiatrisk undersökning.

1966 års lag om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål utgår från att det rättspsykiatriska undersökningsväsendet är organiserat i överensstämmelse med 1961 års principbeslut. Den nya organisationen började fungera i administrativt hänseende den 1 januari 1967, då nämnda lag trädde i kraft. De planerade rättspsykiatriska klinikerna är emellertid inte färdiga. Enligt Kungl. Maj:ts förordnande skall de psykiatriska avdelningarna vid fångvårdsanstalterna Långholmen, Malmö, Härlanda, Härnösand och Håga tills vidare även utgöra sådana kliniker.

Det beräknas dröja några år innan samtliga planerade kliniker är färdiga att tas i bruk. Klinikerna i Uppsala och Lund är under uppförande och beräknas kunna tas i bruk under hösten 1969. Byggnadsverksamheten beträffande kliniken i Göteborg väntas starta under våren 1969 och kliniken väntas kunna tas i bruk under andra halvåret 1970. Kliniken i Umeå beräknas kunna tas i bruk tidigast den 1 juli 1970 och kliniken i Stockholm år 1973.

3. Förvaring och behandling av häktade exspektanter

3.1. Gällande rätt

Enligt 24 kap. 22 § rättegångsbalken (RB) gäller som huvudregel att häktad skall förvaras i allmänt häkte, dvs. i särskilt inrättat häkte eller i fångvårdsanstalt (i regel på häktesavdelning inom anstalten). Om förvaring av häktad som undergår eller har undergått rättspsykiatrisk undersökning gäller emellertid särskilda bestämmelser i LRU. Enligt 7 § i denna lag skall häktad exspektant så snart det lämpligen kan ske föras över till den klinik vid vilken undersökningen skall utföras. Om undersökningen inte skall utföras vid rättspsykiatrisk klinik, skall han i stället förvaras i fångvårdsanstalt eller häkte. Den som har förvarats på annan plats än i häkte skall återföras till häktet så snart undersökningen har avslutats. Är han enligt undersökningsläkarens utlåtande i behov av sluten psykiatrisk vård, skall han dock i stället förvaras på rättspsykiatrisk klinik.

Som en allmän grundsats beträffande förvaringen av häktade gäller att de inte skall förvaras tillsammans med dem som undergår straff eller annan frihetsberövande påföljd. När häktade hålls i fångvårdsanstalter där det också finns intagna som undergår påföljd, förvaras de därför i allmänhet i särskilda häktesavdelningar eller i varje fall avskilda från andra intagna. Bakom grundsatsen torde ligga tanken att häktade skall ha förmånligare förhållanden än dömda och att de skall skyddas från risken för olämpligt inflytande från dömdas sida. Principen kan också sägas ligga i linje med det allmänna betraktelsesättet att ingen skall behandlas som sak-

fälld innan verkställbar dom föreligger. Tidigare föreskrevs, i 19 § punkt 22 strafflagens promulgationslag, att häktad inte fick hållas tillsammans med den som undergick straffarbete eller fängelse. Denna bestämmelse upphävdes, när 1958 års behandlingslag trädde i kraft. Visserligen upptogs inte någon motsvarighet till bestämmelsen i den nya lagstiftningen, men förarbetena tyder inte på att man ville ta avstånd från regeln.

Grundsatsen att häktade skall hållas avskilda från dömda är upptagen i regler angående behandlingen av fångar, Standard minimum rules for the treatment of prisoners, som Förenta Nationernas ekonomiska och sociala råd har godkänt år 1957. I dessa regler, som har karaktären av rekommendationer, anges att olika kategorier av fångar skall hållas i skilda anstalter eller skilda avdelningar i anstalt med hänsyn bl. a. till anledningen till frihetsberövandet. Sålunda skall fångar som inte är dömda hållas skilda från dem som är dömda. Reglerna anger inledningsvis bl. a. att de inte är avsedda att hindra experiment och försök, om dessa stämmer överens med grunderna för reglerna och söker främja ändamålet med reglerna som helhet, och att det alltid är riktigt att tillåta avsteg från reglerna i denna anda. Grundsatsen har också kommit till uttryck i en konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, som år 1966 har antagits av Förenta Nationernas generalförsamling och gjorts tillgänglig för ratificering. I konventionen har tagits upp en regel att åtalade personer, som är berövade friheten, skall hållas avskilda från dömda utom under särskilda omständigheter (save in exceptional circumstances).

Det nu sagda avser *förvaringen* av häktade som skall undergå eller har undergått rättspsykiatrisk undersökning. Beträffande *behandlingen* gäller liksom för andra häktade bestämmelserna i 1958 års behandlingslag. I kungörelsen den 25 april 1958 (nr 214) angående tillämpningen av 1958 års behandlingslag ges ytterligare föreskrifter om behandlingen.

I 4 § 1958 års behandlingslag föreskrivs att mer än en person inte får förvaras i varje rum, om det inte är nödvändigt av utrymmesskäl eller påkallas av annan särskild anledning. Enligt tillämpningskungörelsens 4 § skall den som är farlig för annans personliga säkerhet hållas skild från övriga intagna. Vidare skall såvitt möjligt förhindras att förbindelse äger rum mellan intagna som kan antas påverka varandra i mål eller ärende som är anhängigt vid domstol eller annan myndighet. Det skall också i övrigt eftersträvas att intagen, särskilt om han är under 21 år, inte utsätts för olämpligt inflytande av annan intagen. Enligt 6 § nämnda lag får arbete inte åläggas häktad, men denne får utföra lämpligt arbete som han själv anskaffar eller som eljest kan beredas honom, om det kan ske utan olägenhet. Om häktad som är intagen i fångvårdsanstalt vill arbeta, skall enligt 8 § tillämpningskungörelsen föreståndaren söka bereda honom lämpligt arbete. För arbete som kriminalvårdsstyrelsen tillhandahåller utgår ersättning enligt styrelsens bestämmelser.

I fråga om behandlingen av dem som har dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering ges bestämmelser i lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt (i det följande benämnd 1964 års behandlingslag). Vissa frågor om arbete och fritid beträffande dem som har dömts till fängelse och som är intagna i slutna anstalt regleras i 45—48 §§. I dessa regler föreskrivs bl. a. följande. Intagen skall i regel arbeta tillsammans med en eller flera andra intagna. Han får dock hållas till arbete i enrum, om det av särskild anledning finnes erforderligt. Under fritid får intagen delta tillsammans med andra intagna i undervisning, gudstjänst, utomhusvistelse, gymnastik och dylikt, om inte särskilda skäl är däremot. Om det finnes kunna ske utan fara för menlig påverkan, får intagen också i övrigt tillbringa fritiden eller del av fritiden tillsammans med en eller flera andra intagna. I den mån annat inte följer av vad som sägs i 45 och 46 §§ bör intagna hållas skilda från varandra. Om intagen önskar arbeta eller tillbringa fritid i enrum, får det inte vägras honom, såvida inte synnerliga skäl är däremot. Lämpligt arbete skall anvisas intagen. I 48 § ges vissa ytterligare föreskrifter angående arbete. Det anges bl. a. att hänsyn bör tas till den intagnes håg och fallenhet vid valet av arbete.

3.2. Departementspromemorian

I departementspromemorian framhålls att en varaktig förbättring av förhållandena inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet förutsätts komma till stånd i och med att 1961 års organisationsplan genomförs och att man kan utgå från att undersökningsarbetet då kommer att effektiviseras i hög grad.

Det konstateras i promemorian vidare att det f. n. råder överbeläggning vid de psykiatriska avdelningar som skall anses utgöra rättspsykiatriska kliniker och de allmänna häkten som finns i anslutning till dem. I synnerhet gäller detta vid fångvårdsanstalten Långholmen. Detta beror självfallet till stor del på det stora antalet undersökningsfall. En bidragande orsak till överbeläggningen är emellertid också att det under senare tid har förekommit, att ett jämförelsevis stort antal dömda som är intagna i fångvårdsanstalt har behövt psykiatrisk vård eller varit svårhanterliga och därför har förts över till de psykiatriska avdelningarna för vård eller observation. Överbeläggningen på klinikerna och därtill anslutna allmänna häkten gör att förhållandena blir svåra för exspektanterna. Överbeläggningen medför också problem för undersöknings- och vårdpersonalen.

Av promemorian framgår att de svåra förhållanden som råder har föranlett att inom justitiedepartementet har tagits under övervägande att öppna möjligheter för häktade exspektanter att få tillbringa den tid, som de väntar på undersökning, på annat ställe inom kriminalvården än på nuvarande rättspsykiatriska kliniker och därtill anknutna allmänna häkten.

Det har därvid ansetts föreligga skäl att införa en ordning varigenom häktade exspektanter — under förvaring i fångvårdsanstalt — ges i huvudsak samma möjligheter till arbete och gemenskap som andra i anstalten intagna. För detta talar främst att bättre förhållanden därigenom kan erbjudas vissa häktade som annars under sysslolöshet och isolering får vistas länge på klinik eller i allmänt häkte i anslutning till klinik. Ett viktigt skäl är också att en sådan ordning kan medföra lättnader i den överbeläggning som råder på klinikerna.

En ordning som den nu skisserade innebär enligt vad som uttalas i promemorian ett avsteg från principen att häktade inte bör förvaras tillsammans med för brott dömda personer. Emellertid anses starka skäl tala för ett sådant avsteg. I nuvarande läge torde den häktade i regel komma att uppfatta det som en förbättring av sin situation, om han flyttas från klinik (häkte) till fångvårdsanstalt och där får ta del i arbete och umgänge med andra intagna. Det är också att märka att tanken är att förflyttning inte skall få ske, om den häktade motsätter sig det eller om en förflyttning av andra skäl framstår som olämplig.

Förvaring av häktade tillsammans med dem som undergår frihetsstraff medför att anstaltspersonalen får tillämpa olika behandlingsregler för olika kategorier av intagna. Detta torde enligt promemorian inte föranleda större svårigheter. Vid varje tidpunkt kommer ju endast ett begränsat antal häktade exspektanter att förvaras i en anstalt tillsammans med intagna som undergår straff.

I enlighet med det anförda har i promemorian tagits upp förslag till nya bestämmelser i LRU och 1958 års behandlingslag i syfte att möjliggöra att vissa häktade exspektanter skall kunna förvaras i fångvårdsanstalt under delvis samma villkor som andra där intagna. Bestämmelserna är upptagna i en ny paragraf i förstnämnda lag, betecknad 7 a §, och i ett nytt andra stycke av 12 § i behandlingslagen. De nya bestämmelsernas lydelse framgår av bilaga 1.

I den föreslagna 7 a § LRU anges i första stycket till en början i vilka fall den nya ordningen skall kunna komma i fråga. Det skall vara fråga om sådana fall som avses i 7 § första stycket, dvs. fall där den misstänkte som häktad skall undergå rättspsykiatrisk undersökning vid klinik eller annorstädes. De nya bestämmelserna skall bli tillämpliga oberoende av om den misstänkte har flyttats till klinik eller förvaras i allmänt häkte. Vidare skall förutsättningen för tillämpning av paragrafen vara att det kan förutses att avsevärt dröjsmål med undersökningens början kommer att föreligga. Avsevärt dröjsmål torde — mot bakgrunden av 4 § andra stycket i lagen — få anses vara för handen, om undersökningen inte kan inledas inom omkring 14 dagar från det beslutet om undersökningen har inkommit till kliniken. Är dröjsmålet kortare, torde praktiska skäl tala emot att exspektantens förhållanden ändras.

I fråga om förvaringen och behandlingen av den häktade är avsikten enligt förslaget att den häktade skall förvaras i fångvårdsanstalt och därvid ges tillfälle till arbete och samvaro med andra intagna. I enlighet härmed anges i den föreslagna bestämmelsen, att den misstänkte skall under förvaring i fångvårdsanstalt vara underkastad bestämmelserna i 44—48 §§ 1964 års behandlingslag i tillämpliga delar. Dessa bestämmelser anger vad som skall gälla i fråga om arbete och tillbringande av fritid när det gäller dem som undergår fängelse. Bestämmelsernas innehåll är sådant att det blir möjligt att ta hänsyn till de särskilda omständigheter som kan föreligga i fråga om häktade som förvaras på fångvårdsanstalt i här avsedda fall. Sålunda blir som huvudregel gällande att den häktade skall arbeta tillsammans med en eller flera andra intagna och att han skall tillbringa fritiden tillsammans med dem, men det finns också utrymme att göra undantag i dessa avseenden under särskilda förhållanden. Behandlingen av häktade kan sålunda nyanseras efter omständigheterna i det enskilda fallet. Det anses inte föranleda några olägenheter om de nu nämnda bestämmelserna tillämpas även när den häktade förvaras i ungdomsanstalt eller i interneringsanstalt (jfr. 53 § andra stycket, 54 § första stycket och 58 § 1964 års behandlingslag).

I promemorian framhålls, att hänvisningen inte omfattar 23 § tredje stycket 1964 års behandlingslag, som föreskriver principiell arbetsskyldighet. I detta avseende gäller sålunda regeln i 6 § 1958 års behandlingslag som innebär att den häktade inte får åläggas arbete men äger utföra sådant om han själv vill det. Genom att i den föreslagna bestämmelsen förutsätts att den misstänkte har samtyckt till förvaring i fångvårdsanstalt under de villkor som här är i fråga, får han också antas vara villig att utföra sådant arbete som kan beredas honom i anstalten. Skulle han sedermera vägra att utföra arbete, utgör detta skäl att med stöd av andra stycket andra punkten i den föreslagna paragrafen avbryta den här aktuella förvaringen och överföra honom till förvaring i ordinär ordning. Självfallet är den häktade inte underkastad de bestämmelser om disciplinära åtgärder som finns i 9 kap. i 1964 års behandlingslag.

I fråga om rätten till ersättning för arbete som den häktade utför blir 8 § andra stycket i 1958 års behandlingskungörelse tillämplig. Ersättning skall sålunda utgå enligt bestämmelser som kriminalvårdsstyrelsen meddelar. Det synes lämpligt att ersättningen utgår enligt samma normer som gäller enligt 8 kap. i 1964 års behandlingslag beträffande dem som i berörd fångvårdsanstalt utför samma arbete som den häktade.

Av den föreslagna bestämmelsen följer att den häktade i andra avseenden än dem som regleras i 44—48 §§ i 1964 års behandlingslag skall vara underkastad de regler som gäller i fråga om behandlingen av häktade i allmänhet.

För att förvaring under sådana villkor som nu har berörts skall komma

till stånd fordras enligt den föreslagna paragrafen ett särskilt förordnande. Det förutsätts att sådant meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer. Det anses lämpligt att beslutanderätten åtminstone i viss utsträckning delegeras till lokala organ, eftersom därmed kan uppnås snabbast möjliga handläggning.

I promemorian uttalas att en allmän lämplighetsbedömning bör föregå förordnandet. Vid denna bedömning får hänsyn tas till den häktades personliga förhållanden (ålder, hälsa, arbetsförmåga m. m.), till arten av den brottslighet som han är misstänkt för och till eventuell flykttfara. Det skall prövas vilka möjligheter som finns att placera den häktade exspektanten på en med hänsyn till hans förhållanden lämplig fångvårdsanstalt. Inom anstalten bör sålunda förekomma sådant arbete som passar för den häktade. Vidare bör det vara en anstalt vars normala klientel är sådant att det varken från den överflyttades egen synpunkt eller i övrigt framstår som olämpligt att han förs dit.

I den föreslagna paragrafens första stycke föreskrivs ytterligare, att förordnande om förvaring i fångvårdsanstalt får meddelas endast om undersökningsläkaren begär det samt den misstänkte och åklagaren samtycker därtill. Det har ansetts lämpligt att initiativet till förvaring i fångvårdsanstalt i nu avsedda former skall tas av undersökningsläkaren, eftersom denne bäst kan bedöma om det från medicinska synpunkter är lämpligt och möjligt med förvaring på annat håll än i kliniken eller i allmänt häkte, som är anknutet till kliniken. För att förvaring under nu ifrågakvarande villkor skall få ske bör ovillkorligen krävas att den misstänkte själv samtycker därtill. Har han försvarare, bör tillfälle beredas även denne att yttra sig. Ytterligare måste krävas att åklagaren samtycker till förflyttningen. Detta är påkallat för att man skall förvissa sig om att förvaring i här avsedda former inte skapar sådana risker som häktningen i det enskilda fallet är avsedd att förebygga, främst riskerna att bevis undanröjs eller att sakens utredning försvåras på annat sätt. Att åklagaren inkopplas motiveras vidare av att han bör bedöma i vad mån den häktade under vistelsen i fångvårdsanstalt skall äga sända eller ta emot brev, ta emot besök eller läsa tidningar m. m. (jfr. 8 § 1958 års behandlingslag och 9 § kungörelsen angående tillämpningen av denna lag). Åklagaren bör kunna förbinda sitt samtycke med villkor att den misstänkte inte förvaras på samma anstalt som annan vilken är misstänkt i samma mål.

I den föreslagna paragrafens andra stycke behandlas de fall då den misstänkte skall föras från fångvårdsanstalten till kliniken eller till allmänt häkte i anslutning till denna. I första hand skall sådan överflyttning självfallet ske så snart undersökning kan inledas. Genom bestämmelser av Kungl. Maj:t bör föreskrivas, att chef för rättspsykiatrisk klinik eller undersökningsläkare skall underrätta styresmannen för anstalten så snart det kan förutses att undersökningen av den häktade kan inledas. Det måste

vara ett ovillkorligt krav att undersökningens igångsättande inte fördröjs genom förvaringen på fångvårdsanstalt.

Enligt samma stycke andra punkten skall förvaring som här avses avbrytas om särskilda skäl i annat fall föranleder det. Sådana särskilda skäl kan enligt promemorian vara att den misstänkte inte önskar bli kvar på anstalten eller inte vill delta i arbetet där eller tillbringa sin fritid tillsammans med övriga intagna. Den misstänkte bör dock inte anses ha en ovillkorlig rätt att närhelst han önskar bli återförd till klinik resp. allmänt häkte. Frågan om sådant återförande får bedömas under hänsynstagande till samtliga förhållanden i saken, sålunda inte endast den misstänktes önskemål och skälen härför utan även de praktiska förhållandena, såsom möjligheten att ordna återflyttning på ett praktiskt sätt, frågan om plats i klinik samt möjligheterna att fortsätta förvaringen på fångvårdsanstalt på ett tillfredsställande sätt.

Ett annat särskilt skäl att återföra den häktade trots att undersökningen ännu inte kan inledas är att den häktade visar sig vara i behov av vård av psykiater och att sådan vård inte kan beredas honom vid fångvårdsanstalt.

När återförande bör ske av skäl som avses i andra stycket andra punkten, anses detta lämpligen kunna beslutas genom att det förordnande som har meddelats med stöd av första stycket återkallas. Därmed blir placeringsreglerna i 7 § första stycket åter tillämpliga.

Beslut som innebär att förordnande enligt första stycket återkallas bör enligt promemorian meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer. Eftersom behov av sådan återkallelse kan uppkomma hastigt, t. ex. av hälsoskäl, torde delegering av beslutanderätten vara befogad i större utsträckning än när det gäller förordnande enligt första stycket. Det bör inte vara uteslutet att lägre instans än den som har meddelat sådant förordnande beslutar om återkallelse.

Slutligen anges i den föreslagna paragrafen att talan mot beslut som avses i paragrafen inte får föras i annat fall än då det påstås att beslut enligt paragrafens första stycke har meddelats i strid mot första stycket sista punkten, dvs. utan framställning av undersökningsläkaren eller samtycke av den misstänkte eller åklagaren. I övriga fall anses behov av besvärsrätt inte föreligga.

Kompletterande föreskrifter beträffande behandlingen av häktade exspektanter som förvaras i fångvårdsanstalt på sätt förutsätts i den föreslagna paragrafen bör meddelas av kriminalvårdsstyrelsen efter samråd med socialstyrelsen.

I 1958 års *behandlingslag* bör enligt promemorian tas in en erinran om att särskilda bestämmelser gäller i fråga om behandlingen av sådana häktade som har berörts i det föregående. En sådan erinran kan tas in som ett andra stycke i 12 § nämnda lag.

3.3. Remissyttrandena

Flera remissinstanser berör den allmänna bakgrunden till promemoriaförslagen, nämligen de dröjsmål som förekommer med rättspsykiatriska undersökningar, och betonar behovet av åtgärder som kan leda till förbättringar. Uttalanden i den riktningen görs av bl. a. Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare, JO, RÅ, ungdomsfängelsenämnden och chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Långholmen.

Remissinstansernas allmänna inställning till förslagen är att dessa tillstyrks eller lämnas utan erinran av de allra flesta. Av yttrandena i den delen kan nämnas följande. *Socialstyrelsen* anför att möjligheterna för häktade exspektanter att erhålla arbete och gemenskap med dem som undergår påföljd måste anses medföra gynnsammare förhållanden i undersökningssituationen än om de förvaras isolerade i enkelrum under längre tid. Många exspektanter torde fördra väntetiden bättre, om de får sådana möjligheter som har föreslagits i promemorian. *RÅ* anser att förslaget innebär en betydande förbättring. *Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare* framhåller att förslaget innebär avsteg från den hittills tillämpade grundsatsen att häktad inte bör förvaras tillsammans med personer som har dömts för brott. Föreningen anser dock att detta inte bör inge betänkligheter, eftersom för överförande till fångvårdsanstalt skall fordras medgivande av den misstänkte och åklagaren. *Rikspolisstyrelsen* antar att förslaget i någon mån kommer att minska den deprimerande effekten av väntetiden.

Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Härlanda anser att frågan om häktade exspektanter skall få arbeta i gemenskap med intagna som undergår påföljd är alltför komplicerad för att kunna besvaras kategoriskt och att bedömning måste ske från fall till fall. Han finner dock att det skulle vara värdefullt om möjlighet finns att placera en häktad exspektant på avdelning för dömda och bereda honom arbete i anstaltens verkstäder. Att placera häktad bland dömda bör dock ske bara i yttersta nödfall. *Kommittén för anstaltsbehandling inom kriminalvården* finner det angeläget understryka att den föreslagna bestämmelsen bör ses som ett provisorium i avvaktan på att väntetiderna kan nedbringas till föreskrivna sex veckor.

Kriminalvårdsstyrelsen ställer sig tveksam till förslaget och framför vissa invändningar. Styrelsen framhåller att gällande lag inte innehåller något uttryckligt förbud mot att förvara häktade tillsammans med dömda. Detta innebär inte att grundsatsen att dessa kategorier skall förvaras var för sig har ansetts vara av mindre vikt. Styrelsen påpekar att samma grundsats är upptagen i de inom Förenta Nationerna antagna Standard minimum rules for the treatment of prisoners. Styrelsen finner att värdet av att en

häktad samtycker till vistelse i gemenskap med dömda påverkas av det eller de alternativ som har erbjudits den häktade och att medgivandet dessutom bör ses mot bakgrund av att domstol har funnit anledning låta undersöka den häktades psykiska tillstånd. Enligt styrelsens mening motiverar därför inte medgivandet att man frångår den tidigare nämnda grundsatsen annat än om de eftersträvade fördelarna inte kan vinnas på annat sätt. Därvid nämner styrelsen möjligheten att vid Långholmsanstalten anordna en specialavdelning för häktade exspektanter, som känner behov av arbete och fritidssysselsättning tillsammans med andra.

Enligt styrelsens mening skulle en lösning efter riktlinjerna i promemorian medföra beaktansvärda problem för anstaltspersonalen, som skall tillämpa olika behandlingsregler för häktade och andra intagna. Den olika behandlingen skapar problem även bland de intagna. Om de föreslagna bestämmelserna anses nödvändiga trots styrelsens betänkligheter, bör bestämmelserna utformas på sådant sätt att det framgår att de avser endast den nuvarande speciella situationen och att de är tidsbegränsade. Det bör överlämnas åt Kungl. Maj:t att avgöra om och när bestämmelserna skall börja tillämpas.

Förslaget avstyrks av *hovrätten över Skåne och Blekinge*, i första hand av principiella skäl. Hovrätten framhåller att förslaget utgår från att dröjsmål kan få förekomma med själva påbörjandet av undersökning. Även om det rent faktiskt går till så, är det enligt hovrättens mening inte godtaget i lag. Häktad, som skall undersökas vid klinik, skall överföras dit så snart det lämpligen kan ske, varefter klinikchefen torde ha ansvaret för honom. Hovrätten anser det vara av vikt att detta ansvar och socialstyrelsens överordnade ansvar för undersökningarnas bedrivande inte förringas genom ett beslut av kriminalvårdsstyrelsen av innebörd att undersökningen inte anses påbörjad. Även om undersökningsläkaren inte hinner ta itu med den medicinska bedömningen, kan förberedande observationer och andra åtgärder som ankommer på biträdande personal genast inledas. Undersökningstiden bör därför kunna få ett meningsfullt innehåll redan från början. Hovrätten finner förslaget väcka allvarliga betänkligheter. Om nämnda principiella invändning inte godtas, har hovrätten i sak visserligen inte något att erinra mot förslaget men kan inte finna att lagändring behövs för att de i promemorian angivna principerna för placering och behandling skall kunna tillämpas. Erforderliga bestämmelser torde enligt hovrätten kunna meddelas i administrativ ordning.

Förslaget att häktad exspektant under väntetiden skall kunna förvaras i fångvårdsanstalt förklarar sig *ungdomsfängelsenämnden* biträda även såvitt avser att en häktad skall kunna överföras till ungdomsanstalt. Nämnden anför att detta i praktiken torde komma att befinnas lämpligt i fall där det med hänsyn till den tilltalades ungdom framstår som sanno-

likt att han, om han döms till frihetsberövande påföljd, kommer att dömas till ungdomsfängelse. *Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten i Malmö* finner det mindre lämpligt att placera häktade undersökningsfall i andra anstalter än centralanstalter, eftersom i sådant fall den psykiatriska tillsynen måste bli mycket sämre och testning m. m. som behövs för undersökningen inte kan ske. Enligt klinikchefens mening bör därför häktad endast i nödfall placeras på annan anstalt än centralanstalt. *Kriminalvårdsstyrelsen* anför att tillgång till psykiater måste finnas på den anstalt till vilken undersökningsfall hänvisas. Liknande uttalande görs av *chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Härlanda. Svenska Vårdpersonalförbundet*, som anser att tillsynen över de häktade undersökningsfallen kan bli besvärlig, förklarar sig förutsätta att de anstalter som kan komma i fråga för omhändertagande är av typen Kumla, Österåker, Norrtälje, Tidaholm, Hall och Mariefred. *Kammaråklagaren Edlund* framhåller i fråga om placeringen av häktade narkotikamissbrukare att dessa inte torde ha några större svårigheter att skaffa narkotika på en allmän fångvårdsanstalt, medan svårigheterna synes vara större på de rättspsykiatriska klinikerna.

Förslaget i promemorian att förordnande enligt 7 a § LRU skall få meddelas endast på *undersökningsläkarens begäran* kritiserar av *socialstyrelsen* och *chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Långholmen*. Klinikchefen anför att den enskilde undersökningsläkaren knappast kan överskåda läget vid undersökningsavdelningen, i synnerhet inte om det är en extraläkare som mot särskilt arvode skall utföra undersökningen. Därför bör klinikchefen eller dennes ställföreträdare och inte undersökningsläkaren ta initiativ till att en häktad skall förvaras i fångvårdsanstalt. *Socialstyrelsen* anser också att initiativet bör tas av klinikchefen.

Förslaget om krav på *samtycke* av den misstänkte och *åklagaren* har mött bara instämmanden i remissyttrandena. *JO* betonar att den häktade bör ha möjlighet att samråda med sin försvarare. *Länsåklagaren i Värmlands län* anför att detta bör anges i lagtexten.

JO vill vidare i fråga om åklagarens samtycke understryka att häktningens effekt som processuell säkerhetsåtgärd inte får riskeras och att det därför är av vikt att åklagarens prövning inte blir slentrianmässig. *Kammaråklagaren Edlund* uppger att det i en stor del av de mål, vari rättspsykiatrisk undersökning har beslutats, är av vikt med kontroll av kommunikationen mellan den häktade och omvärlden för att undvika att den misstänkte ändrar bevisläget. Genom kravet på åklagarens samtycke till att en häktad placeras på allmän fångvårdsanstalt är intresset härav beaktat. *Edlund* påpekar dock att åklagaren saknar kännedom om vilka personer som är intagna på den fångvårdsanstalt där den häktade avses bli placerad.

Frågan om återkallande av förordnande tas upp av ett par remissinstanser. *Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Härlanda* föreslår att chefen för den fångvårdsanstalt, vari den häktade förvaras i väntan på rättspsykiatrisk undersökning, får möjlighet att återsända den häktade till kliniken eller häktet, om det skulle visa sig direkt olämpligt att förvara honom i fångvårdsanstalten. *Föreningen Sveriges åklagare* anser att åklagarens samtycke till att en häktad förvaras i fångvårdsanstalt bör kunna återkallas. Exempelvis kan risken för att bevis undanröjs eller sakens utredning på annat sätt försvåras aktualiseras efter att den häktade har överförs till anstalten. Föreningen förordar därför att i 7 a § andra stycket tilläggs att förordnande om förvaring av häktad i fångvårdsanstalt omedelbart skall återkallas, om åklagaren begär det.

En del mer detaljbetonade påpekanden av remissinstanserna berörs i specialmotiveringen.

Slutligen kan nämnas, att några remissinstanser berör frågan om förhållandena inom undersökningsväsendet kan väntas bli bättre sedan 1961 års organisationsplan har genomförts. *Kriminalvårdsstyrelsen* anser att risk föreligger att antalet beräknade platser på de nya klinikerna inte räcker till. Styrelsen finner vidare angeläget att få klarlagt om inte endast vistelse i häkte utan även vistelse på psykiatrisk klinik kan anses erbjuda sämre förvaringsformer än vistelse i fångvårdsanstalt i gemenskap med andra inlagda. Om så skulle vara fallet, finns enligt styrelsen anledning till överväganden som går längre än de som har redovisats i promemorian. Frågan synes nämligen då böra påverka klinikernas framtida utformning, såvida inte väntetiderna med visshet kan väntas nedgå snart. *Cheferna för rättspsykiatriska klinikerna vid fångvårdsanstalten i Malmö och vid fångvårdsanstalten Härlanda* anser att man även i den nya organisationen kan få svårigheter att bemästra situationen. — Yttrandena i dessa delar har överlämnats till socialdepartementet, där arbete med den nya organisationens genomförande pågår.

4. Avräkning av häktningstid när ungdomsfängelse eller internering ådöms

4.1. Gällande rätt

Om någon döms till fängelse på viss tid i mål, vari han har hållits häktad, kan domstolen enligt 33 kap. 3 § första stycket BrB förordna att straffet skall anses till viss del eller i sin helhet verkställt genom att den dömde har hållits i häkte. Detsamma gäller då någon döms till böter, suspension eller disciplinstraff.

Någon motsvarande bestämmelse om avräkning av häktningstid finns inte för det fall att häktad döms till ungdomsfängelse eller internering.

4.2. Departementspromemorian

I departementspromemorian framhålls, att den som har hållits häktad under lång tid för att rättspsykiatrisk undersökning skall genomföras och som därefter döms till ungdomsfängelse eller internering ofta upplever det som en orättvisa att den tid varunder han har hållits häktad för undersökningen inte tillgodoräknas honom. Denna tid kommer ofta att för honom framstå som en extra strafftid.

Det låter sig enligt promemorian sägas, att i berörda fall en avräkningsregel som förkortar minimitiden för anstaltsvård är av diskutabelt värde. Påföljdernas natur är ju sådan att anstaltsbehandlingen kan befinnas böra pågå betydligt längre än minimitiden, och i så fall får den intagne inte någon nytta av en avräkningsregel. Emellertid bör inte bortses från den realiteten att det för den dömda är av alldeles central betydelse vilken dag övergången till vård utom anstalt tidigast kan komma i fråga. När längden av frihetsberövandet ökas på grund av dröjsmålen inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet, är det förståeligt om den berörde anser sig orättmätigt drabbad av att samhällets resurser på detta område inte räcker till för att laga tid för undersökningens genomförande skall kunna iakttas. Det synes därför befogat att pröva om det inte är möjligt att undvika att dröjsmålen med rättspsykiatriska undersökningar leder till — från den berördes synpunkt — »onödig strafftid».

Mot bakgrunden av nu anförda synpunkter tas i promemorian upp fråga om att beträffande den, som har dömts till ungdomsfängelse eller internering och såsom häktad har undergått rättspsykiatrisk undersökning, införa en avräkningsregel, som i viss mån liknar den som finns i 33 kap. 3 § första stycket BrB. En sådan avräkningsregel anses motiverad endast för fall där vänte- och undersökningstiden har överstigit den tidsfrist på sex veckor för avgivande av undersökningsutlåtande som föreskrivs i 4 § andra stycket andra punkten LRU. En avräkningsregel av ifrågavarande art torde kunna betraktas som ett provisorium, i avvaktan på att det blir möjligt att regelmässigt avge undersökningsutlåtanden inom sex veckor.

Om avräkningen sålunda automatiskt skall avse den tid varmed utlåtandet har fördröjts, finns det inte anledning att låta avräkningen bli beroende av domstols beslut. Lagtekniskt synes det lämpligare att avräkning föreskrivs i de bestämmelser som avser beräkning av strafftid och annan tid för straffrättsligt frihetsberövande.

Av 22 § 1964 års behandlingslag följer att för beräkning av minimitiderna för vård i anstalt vid ungdomsfängelse resp. internering gäller de bestämmelser som avser beräkning av tid för fängelse och som finns i 3 kap. i samma lag. Det synes lämpligt att införa ifrågavarande avräkningsregel som

ett andra stycke i 22 § och sålunda anknyta den till gällande bestämmelse om beräkning av tid för ungdomsfängelse och internering.

Den föreslagna avräkningsregeln avses bli tillämplig när någon har dömts till ungdomsfängelse eller internering i mål, vari han har hållits häktad och undergått rättspsykiatrisk undersökning. Regeln innebär att avräkning skall ske för tid motsvarande den varmed den fastställda sexveckorsfristen för avgivande av utlåtande över undersökningen har överskridits. Därvid anges — i viss mån efter mönster av den formulering som nu finns i 17 § första stycket andra punkten i 1964 års behandlingslag — att avräkningen skall ske vid fastställande av den dag som är av betydelse för tillämpning av 29 kap. 4 § eller 30 kap. 5 § BrB. I promemorian anmärks, att det inte är möjligt att föreskriva att avräkningen skall ske vid fastställande av dag då frigivning från anstalt tidigast kan ske, eftersom minimitiden enligt 29 kap. 4 § BrB inte är absolut bestämd.

Avgörande när det gäller att bestämma vilken tid som i förekommande fall skall avräknas blir dels tidpunkten för sexveckorsfristens utgång, dels tidpunkten för avgivandet av undersökningsutlåtandet till domstolen. Avräkning skall ske för den tid som har förflutit mellan dessa båda tidpunkter, dock endast i den mån den dömden under denna tid varit häktad.

Beräkningen av tiden för vård i anstalt vid dom på ungdomsfängelse eller internering görs i första hand av ungdomsfängelsenämnden resp. interneringsnämnden (29 kap. 5 § och 30 kap. 6 § BrB). Avräkning enligt den nu föreslagna regeln kommer därför också att få verkställas av dessa nämnder. För att det skall kunna bestämmas huruvida avräkning över huvudet taget skall ske och, i förekommande fall, vilken tid som skall avräknas är det nödvändigt, att vederbörande nämnd får upplysningar om de för avräkningen relevanta tidpunkterna. Det bör ankomma på den domstol som har dömt i målet att se till att ungdomsfängelsenämnden resp. interneringsnämnden erhåller de uppgifter som behövs för tillämpning av den föreslagna avräkningsregeln. En ändring i kungörelsen den 6 november 1964 (nr 635) angående underrättelse om dom i vissa brottmål m. m. som klarlägger detta blir aktuell, om förslaget genomförs.

4.3. Remissyttrandena

Den allmänna inställningen till en avräkningsregel av föreslagen innebörd för dem som har dömts till ungdomsfängelse eller internering är att förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av så gott som alla remissinstanser. Av de allmänna uttalanden som har gjorts kan nämnas följande. *JO* finner förslaget i promemorian mycket elegant och tilltalande. Han anser att bestämmelsen är av värde inte endast som ett provisorium i avvaktan på att det regelmässigt blir möjligt att avge utlåtanden inom sexveckorstiden utan även som en säkerhetsventil för fram-

tiden. För undvikande av oklarhet bör enligt JO:s mening vid genomförande av förslaget klart uttalas att domstolarna i framtiden inte bör låta överskridande av tiden för rättspsykiatrisk undersökning påverka minsta tidens längd vid dom på internering. *Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Härlanda* hälsar förslaget med största tillfredsställelse. Han framhåller att till ungdomsfängelse eller internering dömda personer som har genomgått rättspsykiatrisk undersökning upplever det i följd av undersökningstiden förlängda frihetsberövandet som en orättvisa, särskilt eftersom undersökningstiderna är olika långa vid olika kliniker. *Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Långholmen* anser att den föreslagna avräkningen av häktningstid kommer att dämpa missnöjet hos en del undersökningsfall och minska den känsla av orättvisa, som de erfar i vetskap om att häktningstiden kommer att förlänga deras frihetsberövande till skillnad från vad fallet är med dem som döms till fängelse. *Rikspolisstyrelsen* anser visserligen att de skäl, som har anförts till stöd för förslaget, inte är helt övertygande men vill dock inte motsätta sig att den föreslagna bestämmelsen införs. Styrelsen förutsätter härvid att bestämmelsen inte kommer att medföra ytterligare förlängning av undersökningstiden för den kategori som det är fråga om i förhållande till andra undersökningsfall.

Ungdomsfängelsetnämnden godtar förslaget, men ifrågasätter om det egentligen behövs lagändring för ungdomsfängelseklienteletets del. Den i 29 kap. 4 § BrB angivna minim tiden för behandling i anstalt av dem som har dömts till ungdomsfängelse är nämligen inte absolut. Nämnden äger sålunda underskrida tiden, om särskilda skäl är därtill. Så sker också i inte obetydlig utsträckning. Bl. a. har nämnden ansett sig böra ta hänsyn till de långa dröjsmålen med rättspsykiatriska undersökningar. Nämnden har sålunda i fall, då denna väntetid har varit lång, vid beräkning av den tidigaste dagen för den första utskrivningen regelmässigt tillgodoräknat den dömden den häktningstid som överskrider omkring två månader. Om promemorians förslag om förvaring och behandling av häktade undersökningsfall genomförs, kan skälen för nämndens berörda praxis sägas bli i någon mån förstärkta. Enligt nämnden kan det givetvis befinnas lämpligt att denna praxis kommer till uttryck i en direkt lagbestämmelse. Om lagändring anses erforderlig beträffande internering, synes knappast tillräckliga skäl föreligga att inte samtidigt reglera båda påföljderna.

Interneringsnämnden intar en i viss mån kritisk inställning till förslaget. Nämnden vitsordar visserligen att det förekommer att intagna upplever som en orättvisa att avräkning av häktningstid inte kan ske när internering ådöms. Nämnden finner det dock tveksamt om enbart de i promemorian angivna skälen är tillräckliga för att vidta den föreslagna ändringen. Enligt nämndens mening skulle det vara önskvärt att en något utförligare diskussion upptas mot bakgrund av syftet med och innebörden av

ungdomsfängelse och internering. Det torde nämligen vara mera dessa påföljders art än det tekniska förhållandet att någon absolut gräns för frihetsberövandets längd inte föreskrivits, som har föranlett att någon motsvarighet till bestämmelserna i 33 kap. 3 § BrB inte har upptagits för dessa påföljders del. Såvitt gäller internering bör man inte förbigå frågan huruvida den avkortning av anstaltsvården, som blir följden av förslaget, kan tänkas påverka tillämpningen av påföljden. Nämnden medger dock att skälonekligen finns för införande av en bestämmelse om avräkning av häktningstid.

Ett par remissinstanser sätter i fråga om avräkningsbestämmelsen — såsom har skett i förslaget — bör konstrueras som en automatisk verkande regel, som det inte ankommer på domstolen att tillämpa. Enligt *Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare* föreligger knappast bärande skäl härför. Föreningen anser att också i dessa fall avgörandet bör ligga hos domstolen, som med beaktande av omständigheterna i det särskilda fallet får avgöra om avräkning skall ske. Bestämmelsen bör enligt föreningen intas i 33 kap. 3 § BrB. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser att förslaget att avräkningen skall vara automatisk ger anledning till frågan om inte detsamma bör gälla i andra fall av avräkning. Det kan enligt hovrättens mening ifrågasättas om inte automatisk avräkning av häktningstid bör vara huvudregel och domstols befattning med frågan begränsas till en möjlighet att utesluta avräkning vid rättegångsmissbruk. *Interneringsnämnden* finner det anmärkningsvärt att enligt förslaget obligatorisk avräkning skall ske vid ungdomsfängelse och internering men inte i fråga om den som döms till fängelse, där de principiella betänkligheterna med hänsyn till påföljdens art är mindre.

Vad beträffar den tid som föreslås skola avräknas vid dom på ungdomsfängelse eller internering anser *Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare* att bärande skäl knappast föreligger för att bara den del av undersökningstiden som överstiger i lagen angivna sex veckor skall avräknas. Föreningen hänvisar till att vid dom på fängelse avräkning vanligen får ske för hela vänte- och undersökningstiden. *Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten i Malmö* och *chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Härlanda* ger uttryck för samma uppfattning.

Några remissinstanser påpekar att en regel om avräkning av väntetid för rättspsykiatrisk undersökning vid dom på ungdomsfängelse eller internering bör inbegripa ytterligare en del fall som inte omfattas av den föreslagna regeln. Synpunkterna i den delen behandlas i specialmotiveringen.

Några remissinstanser anser att en avräkningsregel av ifrågavarande slag bör omfatta även andra dröjsmål än sådana som föranleds av

rättpsykiatrisk undersökning. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser sålunda att lika starka skäl för avräkning kan föreligga t. ex. om förundersökningen eller rättegången eljest har dragit ut på tiden utan att detta kan läggas den dömda till last. Likartade synpunkter anförs av *Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare. Interneringsnämnden* anför som exempel att någon, som efter nöjdförklaring har börjat undergå ett fängelsestraff, av hovrätt efter klagan av åklagaren döms till internering med minsta tid av ett år. Ett annat fall är att någon, som har dömts till internering med minsta tid av ett år, fullföljer talan och av hovrätten frikänns för något brott utan att hovrätten finner skäl ändra påföljden.

5. Departementschefen

5.1. Allmänna synpunkter

Enligt LRU skall rättpsykiatrisk undersökning i brottmål i allmänhet utföras inom en tid av sex veckor. I verkligheten dröjer det emellertid regelmässigt avsevärt längre innan en undersökning har hunnit verkställas. I fråga om häktade har både hela antalet som väntar på att genomgå undersökning och den del därav som har väntat mer än sex veckor ökat under senare år. Detta torde främst bero på att tillströmningen av undersökningsfall har ökat och att de rättpsykiatriska klinikerna har belastats med allt fler vårdfall, dvs. dömda personer som är i behov av psykiatrisk vård eller observation. Under år 1968 har dock antalet häktade exspektanter gått ned, såväl totalt som i fråga om dem som har väntat mer än sex veckor. Enligt senaste tillgängliga uppgift var antalet väntande häktade 130, varav 62 hade väntat mer än sex veckor. Samtidigt kunde den genomsnittliga väntetiden för hela landet beräknas till knappt tre månader. Väntetiden kan dock i vissa fall bli betydligt längre.

Trots att olika åtgärder har vidtagits under senare år för att förbättra förhållandena har en varaktig förbättring hittills inte kunnat uppnås. En sådan har dock förutsatts komma till stånd i och med att 1961 års organisationsplan för det rättpsykiatriska undersökningsväsendet genomförs. Enligt denna plan skall de psykiatriska avdelningar inom kriminalvården som f. n. tjänstgör såsom rättpsykiatriska kliniker ersättas av fem fristående, nybyggda kliniker. Vårdfallen inom kriminalvården kommer därefter inte att belasta undersökningsväsendet. Organisationsplanen beräknas vara genomförd delvis under 1969 och helt några år in på 1970-talet.

Jag vill nämna att Kungl. Maj:t under det senaste året har vidtagit vissa åtgärder för att åstadkomma förbättringar inom undersökningsväsendet. Sålunda har arvudet för rättpsykiatrisk undersökning, som har utförts av

utomstående läkare, höjts från 1 200 till 1 500 kronor fr. o. m. den 1 november 1967 för att ytterligare stimulera dessa läkare att medverka. Vidare har vid rättspsykiatriska kliniken i Stockholm inrättats dels en extra överläkartjänst fr. o. m. den 1 mars 1968 tills vidare t. o. m. juni 1969, dels en kurtortjänst och två tjänster som kansliskrivare under budgetåren 1967/68 och 1968/69.

Jag är emellertid fullt på det klara med att man inte bör slå sig till ro med de förbättringar som kan åstadkommas genom redan beslutade organisatoriska ändringar. Inom justitiedepartementet pågår f. n. en undersökning av möjligheterna att genomföra reformer inom rättegångsväsendet som bl. a. kan komma att medföra en bättre hushållning med resurserna på rättspsykiatrins område.

I avbidan på att den nya organisationen blir verklighet och de mera ingripande lagreformer, som kan komma att befinnas befogade, hinner genomföras finns det emellertid skäl att göra vissa begränsade författningsändringar som kan förbättra förhållandena för häktade exspektanter.

De förslag som jag nu ämnar lägga fram avser dels förvaringen och behandlingen av häktade som väntar på att genomgå rättspsykiatrisk undersökning, dels avräkning av väntetid för häktade som döms till ungdomsfängelse och internering.

5.2. Förvaring och behandling av häktade exspektanter

Den som är häktad och skall undergå rättspsykiatrisk undersökning skall förvaras på rättspsykiatrisk klinik. Om undersökningen inte skall utföras på sådan klinik, skall han i stället förvaras i fängvårdsanstalt eller häkte. Om behandlingen av häktad som skall genomgå rättspsykiatrisk undersökning gäller samma bestämmelser som för andra häktade. I fråga om arbete innebär detta att han inte är skyldig arbeta men får utföra lämpligt arbete som kan beredas honom, om det kan ske utan olägenhet.

De häktade exspektanterna är med anledning av undersökningen berövade friheten under lång tid. Deras möjligheter att ägna sig åt meningsfullt arbete under väntetiden är starkt begränsade. De blir ofta helt sysslösa. Vidare är deras tillvaro isolerad, eftersom de såsom häktade i princip hålls avskilda från omgivningen.

För att minska olägenheterna för häktade som väntar på att genomgå rättspsykiatrisk undersökning har i departementspromemorian föreslagits en ordning, enligt vilken sådana häktade skall kunna förvaras i fängvårdsanstalt och därvid få arbeta och tillbringa fritid tillsammans med andra i anstalten intagna. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av nästan samtliga remissinstanser. Ett par remissinstanser har emellertid ställt sig kritiska, främst av principiella skäl.

Vad först angår de skäl som talar för ändringar i den föreslagna rikt-

ningen vill jag understryka, att sysslolösheten och isoleringen utgör påtagliga problem för de häktade exspektanterna. Dessa problem blir större ju längre väntetiden är. I fångvårdsanstalt kan erbjudas bättre möjligheter till arbete och gemenskap än i häkte och på nu befintliga kliniker. Genom att införa möjlighet att låta häktade exspektanter arbeta och tillbringa fritid i fångvårdsanstalt tillsammans med andra intagna skulle de nämnda olägenheterna kunna i viss mån undanröjas. Den föreslagna ordningen skulle säkerligen också göra den ovisshet och oro som de häktade ofta känner under väntetiden lättare att uthärda. Jag är därför övertygad om att förslaget skulle medföra bättre förhållanden än f. n. för de häktade exspektanter, på vilka bestämmelsen skulle kunna tillämpas. Förslagets genomförande skulle också minska överbeläggningen på klinikerna och därigenom bidra till att skapa drägligare förhållanden för dem som är intagna där. Det är svårt att uttala något närmare i fråga om hur många häktade undersökningsfall som skulle få direkt nytta av den föreslagna ordningen. Antalet sammanhänger bl. a. med hur många häktade som väntar på att genomgå undersökning och hur långa väntetiderna är. Även om det blir ett begränsat antal som får nytta av nya bestämmelser av föreslagen art, är detta inte skäl att avstå från en reform.

När det gäller de skäl som kan tala emot den föreslagna ordningen, vill jag först erinra om att, som har framhållits i departementspromemorian, det gäller som en allmän princip att häktade skall förvaras åtskilda från dömda. Kriminalvårdsstyrelsen har betonat vikten av nämnda grundsats och påpekat att grundsatsen har kommit till uttryck i regler om fångars behandling, vilka har godkänts av Förenta Nationernas ekonomiska och sociala råd. Jag vill framhålla att grundsatsen också är upptagen i en konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, som har antagits av Förenta Nationernas generalförsamling.

Grundsatsen att inte blanda häktade och dömda bärs upp av tre intressen: att häktade skall ha förmånligare — i varje fall inte sämre — behandling än de dömda, att de skall skyddas mot olämpligt inflytande och att de inte skall behandlas som sakfällda innan dom föreligger. Enligt min mening bör avsteg från grundsatsen kunna godtas så länge man inte kommer i konflikt med de intressen som enligt det sagda ligger bakom grundsatsen. Man kan också anlägga synpunkten att något av berörda intressen kan offras om ett ännu starkare intresse motiverar detta (t. ex. när — som redan nu förekommer — dömda, som är i behov av psykiatrisk vård, tas in på rättspsykiatriska kliniker, där i övrigt häktade förvaras). Mot den nu anförda bakgrunden vill jag anföra följande.

Förslaget innebär att de häktade exspektanter på vilka den föreslagna bestämmelsen kommer att tillämpas får bättre förhållanden än de annars skulle ha och förslagets syfte är just att uppnå en sådan förbättring. Den föreslagna möjligheten skall inte kunna tillämpas på någon utan att han

har samtyckt till det och hans försvarare har fått tillfälle att yttra sig i saken. Kravet på samtycke av den häktade och hörande av försvararen utgör en garanti mot att den häktades förhållanden försämras. Som jag senare skall beröra närmare är avsikten att de häktade exspektanter som kommer att förvaras i fångvårdsanstalt enligt den föreslagna bestämmelsen alltjämt skall vara underkastade föreskrifterna i 1958 års behandlingslag och den därtill anslutande tillämpningskungörelsen. Bara i fråga om arbete och tillbringande av fritid skall gälla vad som föreskrivs i 1964 års behandlingslag. För de häktade exspektanterna i fångvårdsanstalt kommer alltså att gälla föreskriften i 4 § nyssnämnda kungörelse att det skall eftersträvas att intagen, särskilt om han är under 21 år, inte utsätts för olämpligt inflytande av annan intagen. Rättspsykiatrisk undersökning får beslutas endast om den misstänkte har erkänt gärningen eller övertygande bevisning har förebragts för att han har begått gärningen. Detta innebär att domstolen i allmänhet måste hålla huvudförhandling i målet, om erkännande inte föreligger. Domstolen är visserligen inte vid målets avgörande bunden av den bedömning av skuldfrågan som har skett vid beslutet om rättspsykiatrisk undersökning, men placeringen av en häktad bland dömda kommer dock att föregås av att domstol har tagit ställning till skuldfrågan. Viktigare i nu berört hänseende är dock att de häktade exspektanterna inte kommer att behandlas som dömda och att det inte är fråga om straffverkställighet.

På grund av vad nu har anförts anser jag att det är befogat att göra avsteg från grundsatsen enligt gällande rätt att häktade och dömda inte skall förvaras tillsammans. Avsteget från denna grundsats står inte heller i strid med principerna för de inom Förenta Nationerna godkända reglerna om fångars behandling. Enligt dessa regler får nämligen sådana avsteg göras, som står i överensstämmelse med grunderna för reglerna och söker främja syftet med reglerna. När ställning skall tas till frågan om ratificering av den av Förenta Nationernas generalförsamling antagna konventionen får prövas i vad mån den nu ifrågasatta ordningen behöver föranleda ett begränsat förbehåll.

Om man i enlighet med det nu anförda är beredd att göra ett avsteg från den berörda grundsatsen bör det ske genom lagstiftning. Jag delar alltså inte den av hovrätten över Skåne och Blekinge framförda uppfattningen att den föreslagna ordningen kan genomföras på administrativ väg.

Mot förslaget har hovrätten över Skåne och Blekinge vidare invänt att detta utgår från att dröjsmål kan få förekomma med undersöknings påbörjande. Hovrätten anser vidare att klinikchefens ansvar för dem som skall undersökas på klinik och socialstyrelsens överordnade ansvar inte bör förringas genom ett beslut som innebär att undersökningen inte anses påbörjad. Hovrätten har framhållit att undersökningstiden kan få ett meningsfullt innehåll redan från början, eftersom i vart fall förberedande åtgärder som ankommer på biträdande personal genast kan inledas.

Jag finner inte dessa invändningar mot förslaget avgörande. Någon särskild olägenhet torde knappast följa av att klinikchefen inte har det omedelbara ansvaret för häktad, som har ansetts kunna förvaras i fångvårdsanstalt i stället för på klinik. Förvaring i sådan anstalt får givetvis inte hindra eller fördröja utförandet av beslutad undersökning och inte heller förberedande åtgärder som kan vidtas före den egentliga undersökningen. I departementspromemorian har också föreslagits en bestämmelse om skyldighet för vederbörande klinikchef eller undersökningsläkare att så snart det är möjligt underrätta styresmannen för fångvårdsanstalten om tidpunkten för undersökningens inledande.

Om förslaget genomförs kommer olika behandlingsregler att bli tillämpliga på sådana i fångvårdsanstalt intagna som är häktade och andra i anstalten intagna. Kriminalvårdsstyrelsen har ansett att detta skulle skapa problem såväl för fångvårdspersonalen som bland de intagna. Jag kan för min del inte finna att de smärre problem som kan uppstå bör hindra en sakligt motiverad förbättring av situationen för de häktade exspektanterna.

Jag anser sålunda i likhet med det helt övervägande antalet remissinstanser att möjlighet bör öppnas att förvara häktade exspektanter på fångvårdsanstalt och där låta dem arbeta och tillbringa fritid tillsammans med andra intagna.

Ett par remissinstanser anser att häktade exspektanter inte bör placeras på andra anstalter än sådana där det finns tillgång till psykiater. I ett remissyttrande har anförts att placering på annan anstalt än centralanstalt bör ske bara i nödfall. En remissinstans har menat att tillsynen på fångvårdsanstalt över undersökningsfallen kan bli besvärlig, varför endast anstalter av typen Kumla, Österåker m. fl. bör komma i fråga.

Enligt min mening bör möjligheten att förvara häktade exspektanter på fångvårdsanstalt inte inskränkas till vissa anstalter eller viss typ av anstalt. Om en exspektant är i behov av psykiatrisk vård eller tillsyn, vilket ofta torde vara förhållandet sett mot bakgrund av att beslut har meddelats om rättspsykiatrisk undersökning, bör han givetvis placeras på en anstalt där sådan vård eller tillsyn kan beredas honom. Därvid kommer närmast centralanstalterna i fråga. Om tillsynen över en exspektant väntas bli besvärlig, får detta beaktas vid prövningen huruvida han bör överföras till fångvårdsanstalt och i så fall i vilken anstalt han bör placeras. Undantagsvis bör häktad exspektant kunna förvaras i annan fångvårdsanstalt än allmän anstalt, t. ex. i ungdomsanstalt.

I departementspromemorian har föreslagits att häktad exspektant som förvaras i fångvårdsanstalt i tillämpliga delar skall vara underkastad bestämmelserna i 44—48 §§ 1964 års behandlingslag. Dessa bestämmelser reglerar vissa frågor om arbete och fritid för dem som undergår fängelse. Förslaget har i denna del inte mött invändning från någon remissinstans. Jag har inte någon annan erinran mot förslaget än att 44 §, som avser den som

är intagen i öppen anstalt, inte bör tas med. På grund av 45—48 §§ 1964 års behandlingslag kommer som huvudregel att gälla att den häktade skall arbeta och tillbringa fritid tillsammans med en eller flera andra intagna. Möjlighet finns dock att göra undantag härifrån. I andra avseenden än dem som regleras i nämnda bestämmelser kommer för den häktade att gälla samma bestämmelser som för häktade i allmänhet. Detta innebär bl. a. att den häktade inte är skyldig att arbeta. Det bör å andra sidan framhållas att en häktad exspektant som inte vill arbeta knappast bör komma i fråga för placering i fångvårdsanstalt.

För att förvaring i fångvårdsanstalt under de villkor om vilka är fråga skall komma till stånd bör särskilt förordnande därom meddelas. Som har föreslagits i departementspromemorian bör detta förordnande meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer.

Förordnandet bör föregås av en allmän lämplighetsbedömning. Beträffande denna kan jag hänvisa till vad som har anförts i referatet av departementspromemorian (3.2. i det föregående).

Enligt departementspromemorian skall förordnande inte få meddelas utan att undersökningsläkaren har begärt det. Detta har kritiserats av ett par remissinstanser som anser att initiativet inte bör tas av undersökningsläkaren utan av klinikchefen. Jag ansluter mig till dessa remissinstansers uppfattning. Klinikchefen torde nämligen ha den bästa överblicken över arbetsläget vid kliniken. I fråga om den som skall undersökas på annat ställe än vid rättspsykiatrisk klinik och därför inte förvaras på klinik bör dock begäran om förordnande framställas av undersökningsläkaren.

Som villkor för att förordnande skall få meddelas har i promemorian vidare föreslagits att samtycke har lämnats av den misstänkte och åklagaren. Detta har mött instämmanden i remissyttrandena. Även jag finner dessa krav oeftergivliga. Enligt min mening bör dessutom uttryckligen föreskrivas att försvararen skall få tillfälle att yttra sig.

Det måste vara möjligt att avbryta förvaringen i fångvårdsanstalt även av annan anledning än att den rättspsykiatriska undersökningen skall inledas. I departementspromemorian har föreslagits att sådant avbrytande skall ske om särskilda skäl föranleder det. Beslutet skall ske i form av återkallande av förordnandet om förvaring och meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer. Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid Härlandaanstalten anser att chefen för den fångvårdsanstalt där den häktade förvaras bör ha rätt att återsända denne, om det visar sig olämpligt att ha honom på anstalten. Föreningen Sveriges åklagare har föreslagit att förordnandet omedelbart skall återkallas, om åklagaren begär det.

Även jag anser det lämpligt att beslut om avbrytande av förvaring — i

likhet med förordnande om förvaring — skall meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården. Som exempel på anledning till att förvaringen bör avbrytas kan nämnas att den häktade inte längre önskar vara i fångvårdsanstalt eller ta del i arbete eller gemenskap med andra eller att han behöver sådan psykiatrisk vård som inte kan beredas honom i fångvårdsanstalten. Som har framhållits i departementspromemorian bör emellertid frågan huruvida förvaringen bör avbrytas avgöras med hänsyn tagen till alla omständigheter i saken, även till de praktiska förhållandena. Anstaltschefs uppfattning om olämpligheten att ha viss häktad i anstalten får beaktas vid den prövning om återkallande av meddelat förordnande som beslutsberättigad tjänsteman företar. Likaledes får åklagares begäran om förvaringens avbrytande beaktas inom ramen för sådan prövning. Åklagarens begäran torde ofta innebära att särskilda skäl föreligger att återkalla förordnandet.

Såsom framgår av vad jag har anfört i det föregående är förslaget syfte att minska olägenheterna av de långa väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar av häktade. Kriminalvårdsstyrelsen har ansett att förslaget bör utformas på sådant sätt att det framgår att bestämmelsen avser endast den speciella situation som har uppkommit och att de är tidsbegränsade. Även enligt min mening bör bestämmelsen ses som ett provisorium i avvaktan på att förhållandena inom undersökningsväsendet förbättras. Jag anser dock inte påkallat att detta kommer till uttryck i lagbestämmelsen.

Den föreslagna bestämmelsen bör tas in som en ny paragraf i LRU. I 1958 års behandlingslag bör tas in en erinran om att särskilda bestämmelser gäller om behandlingen av sådana häktade som nu avses.

Kompletterande föreskrifter om behandlingen i fångvårdsanstalt av häktade exspektanter bör meddelas av kriminalvårdsstyrelsen efter samråd med socialstyrelsen. Bestämmelse härom bör meddelas i tillämpningskungörelsen till LRU.

5.3. Avräkning av häktningstid när ungdomsfängelse eller internering ådöms

Enligt gällande rätt kan häktningstid inte avräknas för den som döms till ungdomsfängelse eller internering, medan sådan avräkning kan ske då någon döms till fängelse på viss tid. Den som har dömts till ungdomsfängelse eller internering i mål, vari han har varit häktad under lång tid med anledning av rättspsykiatrisk undersökning, anser sig ofta orättvist behandlad genom att häktningstiden inte avräknas från påföljden. Den dömde uppfattar då ofta häktningstiden som en extra strafftid. Det förekommer dock i viss utsträckning att domstolen uttryckligen förklarar, att den vid bestämmandet av minsta tidens längd vid internering har tagit hänsyn till väntetiden.

I departementspromemorian har föreslagits att tid för rättspsykiatrisk undersökning skall avräknas vid ungdomsfängelse och internering, i den mån undersökningstiden har överstigit sex veckor och den dömde har hållits häktad under den överskjutande tiden. Förslaget att införa en regel om avräkning vid ungdomsfängelse och internering har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av så gott som alla remissinstanser. Endast interneringsnämnden har ställt sig något kritisk. Nämnden anser det önskvärt att frågan om avräkning tas upp till en något utförligare diskussion mot bakgrund av syftet med och innebörden av ungdomsfängelse och internering. Nämnden har dock vitsordat att skäl finns att införa en avräkningsregel.

Det är otillfredsställande att frihetsberövandet för den som döms till ungdomsfängelse eller internering kan förlängas till följd av att laga tid för utförande av rättspsykiatrisk undersökning inte kan hållas. Det måste anses befogat att dröjsmål med sådan undersökning i fråga om den som därunder har varit häktad får medföra minskning i motsvarande mån av frihetsberövandet efter domen. Ungdomsfängelsenämnden har uppgett att nämnden regelmässigt tillgodoräknar den dömde sådant dröjsmål vid beräkning av minsta tiden i anstalt. Som har nämnts förekommer vidare att domstol beaktar sådant dröjsmål vid bestämmande av minsta tiden för anstaltsvård vid internering. Det bör emellertid komma till klart uttryck i lag att dröjsmålet skall inverka på den ådömda påföljden. Jag delar därför uppfattningen att det bör införas en regel om avräkning vid ungdomsfängelse och internering av tid, under vilken den dömde har varit häktad för genomgående av rättspsykiatrisk undersökning. Mot en sådan regel kan kanske anföras vissa betänkligheter med hänsyn till påföljdernas art. Syftet med regeln är emellertid endast att minska olägenheterna av de otillfredsställande dröjsmålen inom det rättspsykiatriska undersökningssystemet. Bestämelsen bör ses som ett provisorium i avvaktan på att rättspsykiatrisk undersökning i allmänhet skall kunna utföras inom föreskrivna sex veckor. Om regeln utformas med beaktande härav bör de principiella betänkligheterna få vika för de sakliga fördelar som uppnås.

Några remissinstanser har med hänvisning till vad som gäller för fängelse föreslagit att avräkning skall kunna ske av hela vänte- och undersökningstiden. Jag anser emellertid inte att avräkningsregeln bör utvidgas utöver vad som är påkallat med hänsyn till dröjsmålen med undersökningarnas utförande. Regeln bör därför avse endast den del av tiden som överstiger i lagen angivna sex veckor. Inte heller är jag beredd att tillmötesgå de remissinstanser, som har anfört att skäl för avräkning finns också när det av annan anledning än rättspsykiatrisk undersökning har dröjt innan häktad har dömts till ungdomsfängelse eller internering. Något behov av en avräkningsregel torde knappast ha yppats i andra situationer än vid dröjsmål med rättspsykiatrisk undersökning.

Enligt departementspromemorian skall avräkningen göras av ungdoms-

fängelsenämnden och interneringsnämnden vid verkställigheten av påföljderna. Domstolen skall alltså inte förordna om avräkning. Detta har kritiserats av ett par remissinstanser. Såsom framgår av det tidigare anförda anser jag att avräkning bör ske endast i den mån laga tid för utförande av rättspsykiatrisk undersökning överskrids. Å andra sidan bör sådan över-skjutande tid alltid avräknas i den mån den dömde har varit häktad. Vid sådant förhållande är det enligt min mening enklast och smidigast att avräkningen får ske på verkställighetsstadiet. Som har föreslagits i departementspromemorian kan bestämmelsen lämpligen tas upp i 1964 års behandlingslag i det lagrum som avser beräkning av tid för ungdomsfängelse och internering.

6. Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål,

2) lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.,

3) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt.

Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.¹

7. De särskilda förslagen

7.1. Förslaget till lag angående ändring i lagen om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål

Bestämmelsen i 7 a § LRU, vilken avser misstänkt som är häktad och som enligt meddelat beslut skall undergå rättspsykiatrisk undersökning, blir tillämplig vare sig den misstänkte förvaras på rättspsykiatrisk klinik eller i allmänt häkte när förordnande skall meddelas.

Med bestämmelsen avses att möjliggöra att häktad i väntan på rättspsykiatrisk undersökning förvaras i fångvårdsanstalt tillsammans med andra där intagna. Bestämmelsen tar naturligtvis i första hand sikte på att den häktade i sådant fall överförs till den fångvårdsanstalt som blir aktuell för hans del. Ett visst behov kan emellertid föreligga av att låta häktad, som förvaras på klinik eller häkte i anslutning till fångvårdsanstalt, bo

¹ Bilagan har uteslutits här. Den är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen så när som på en mindre, redaktionell jämkning i förslaget under 3).

kvar på kliniken eller häktet men arbeta och tillbringa fritid på själva fångvårdsanstalten tillsammans med andra där intagna. Så bör kunna ske inom ramen för bestämmelsen.

Enligt förslaget i departementspromemorian skulle i bestämmelsen anges att det får förordnas, att den misstänkte skall under förvaring i fångvårdsanstalt vara underkastad 44—48 §§ 1964 års behandlingslag i tillämpliga delar. RÅ har ansett att avsikten att häktad skall kunna förvaras i fångvårdsanstalt bör komma till tydligare uttryck, t. ex. genom lydelsen att det får förordnas att den misstänkte »skall förvaras i fångvårdsanstalt». Lydelsen av förslaget i departementspromemorian sammanhänger med att häktade exspektanter redan enligt 7 § första stycket LRU i vissa fall förvaras i fångvårdsanstalt, dock avskilda från intagna som är dömda. Jag har dock ansett, att en lydelse i enlighet med vad RÅ har förordnat är lämpligare. I bestämmelsen anges därför att det får förordnas, att den misstänkte skall förvaras i fångvårdsanstalt och därvid vara underkastad bestämmelserna i 45—48 §§ 1964 års behandlingslag i tillämpliga delar.

Interneringsnämnden har anlagt vissa synpunkter på förslaget i promemorian att i fråga om behandlingen skall gälla bestämmelser i 1964 års behandlingslag, vilka avser den som undergår fängelse. Nämnden har framhållit att bestämmelserna om behandlingen av intagna i 5, 6 och 7 kap. denna lag är anknutna till ådömd påföljd och inte till vilket slag av anstalt som den dömda vårdas i. Förslaget stämmer enligt nämndens mening överens med denna princip i och med att bestämmelser, som avser den som har dömts till fängelse, blir tillämpliga på häktad, även om han förvaras i ungdomsanstalt eller interneringsanstalt.

En förutsättning för att förordnande skall få meddelas är enligt den föreslagna bestämmelsen att det kan förutses komma att dröja avsevärt innan undersökningen kan inledas. Ett par remissinstanser, länsåklagaren i Värmlands län och rikspolisstyrelsen, har ansett att uttrycket »dröja avsevärt», som var upptaget även i departementspromemorian, är alltför obestämt och har därför förordnat en mera bestämd tidsangivelse. Jag har emellertid inte ansett det lämpligt att ange någon viss tid för den beräknade väntetiden. Den minimitid som bör krävas för att förordnande skall kunna meddelas kan nämligen, om hänsyn tas även till andra, mera praktiska omständigheter, ställa sig något olika i olika fall. Det valda uttrycket bör ses mot bakgrund av bestämmelsen i 4 § andra stycket LRU, enligt vilken undersökning normalt skall utföras inom sex veckor. Avsevärt dröjsmål bör föreligga, om det kan förutses dröja omkring 14 dagar innan undersökningen kan inledas.

Som ytterligare förutsättning för att förordnande skall få meddelas föreskrivs bl. a. att åklagaren samtycker därtill. Från åklagarhåll har under remissbehandlingen påpekats att åklagaren saknar kännedom om vilka personer som är intagna i den fångvårdsanstalt, vari den häktade avses bli pla-

cerad. Detta bör dock inte enligt min mening föranleda några olägenheter. Åklagaren bör nämligen kunna lämna samtycke under villkor att den häktade inte förvaras på samma anstalt som annan vilken är misstänkt i samma mål.

I bestämmelsen föreskrivs att beslut meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer. Beslutanderätten bör delegeras i sådan utsträckning att en tillräckligt snabb handläggning kan ske. Det bör därvid beaktas att kravet på snabbhet gör sig särskilt gällande i fråga om återkallande av meddelat förordnande. Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid fångvårdsanstalten Härlanda har ansett att fråga om förordnande om förvaring och behandling i fångvårdsanstalt bör hänskjutas till kriminalvårdsdirektören för yttrande. Jag har inte funnit skäl att föreslå en sådan föreskrift. Såsom följer av det tidigare sagda kan beslutanderätten delegeras till kriminalvårdsdirektör.

Frågan huruvida förordnande om förvaring i fångvårdsanstalt och återkallande av sådant förordnande skall kunna överklagas har i departementspromemorian bedömts på det sättet att talan bör få föras mot förordnande, som påstås ha meddelats i strid med kravet på begäran av läkaren och samtycke av den misstänkte och åklagaren, medan besvärsrätt i övrigt inte bör finnas. Förslaget i denna del har kritiserats av ett par remissinstanser. Enligt RÅ:s mening har tillräckliga skäl för en sådan begränsning av fullföljdsrätten inte förebragts. RÅ anser att några nämnvärda fördelar inte torde vara att vinna därmed och att för övrigt fall kan tänkas, där en misstänkt med fog gör gällande att han mot sin vilja har förmåtts att lämna sitt samtycke. JO sätter i fråga om behov av besvärsrätt föreligger. JO framhåller att beslut, som efter delegation har meddelats av underordnad tjänsteman, alltid torde kunna hänskjutas till kriminalvårdsstyrelsen och att behov att kunna föra talan mot beslut av styrelsen knappast torde finnas. Om styrelsen skulle meddela beslut i strid med föreskriften om krav på begäran av undersökningsläkaren och samtycke av den misstänkte och åklagaren, kan detta föranleda ingripande av JK eller JO. Ytterligare garantier mot sådana fel bör enligt JO inte behövas. Om beslut har tillkommit på grund av missförstånd, torde rättelse kunna ske utan anlitande av särskilt besvärsförfarande. Länsåklagaren i Värmlands län finner det mindre tillfredsställande på grund av åklagarens partsställning att talan inte skall kunna föras mot åklagarens vägran att samtycka till förordnande enligt 7 a § första stycket. Visserligen kan den misstänkte begära prövning av åklagarens vägran hos överordnad åklagare, men sådan åklagare torde inte kunna göra någon ändring utan att överta målet. Även om saken måhända är av mindre betydelse, finns anledning att överväga om inte 7 a § bör kompletteras med en bestämmelse av innehåll att den tilltalade får begära prövning av åklagarens vägran till samtycke hos domstolen i målet.

Jag instämmer i remissynpunkterna att man inte skulle vinna mycket

med att begränsa talerätten. Beslut om placering och behandling inom kriminalvården torde i princip kunna överklagas. Det är därför mest konsekvent att inte heller här begränsa rätten att föra talan mot meddelat beslut. Något missbruk av en oinskränkt talerätt kan inte befaras. Jag anser inte att förfarandet bör kompliceras med införande av möjlighet till sådan överprövning hos domstol som länsåklagaren har ifrågasatt. Behov därav torde knappast föreligga.

Förslaget till ändring i LRU i övrigt är föranlett av att medicinalstyrelsen och socialstyrelsen har förts samman till ett verk, kallat socialstyrelsen.

7.2. Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen om behandling i fångvårdsanstalt

Departementspromemorian

Den i promemorian föreslagna bestämmelsen innebär att i fråga om den som har dömts till ungdomsfängelse eller internering i mål, vari han har hållits häktad och undergått rättspsykiatrisk undersökning, skall vid tillämpningen av 22 § första stycket i 1964 års behandlingslag iakttas följande. Har utlåtande över undersökningen avgetts senare än vad som anges i 4 § andra stycket andra punkten LRU, skall den överskjutande tiden, i den mån den dömda därunder har hållits häktad, avräknas vid fastställande av den dag som är av betydelse för tillämpning av 29 kap. 4 § eller 30 kap. 5 § BrB.

Remissyttrandena

Rikspolisstyrelsen kritiserar att tidpunkten för avgivandet av utlåtande över undersökningen föreslås bli avgörande för beräkning av den tid som skall avräknas. Styrelsen anför att med hänsyn till den tid som kan förflyta i samband med att utlåtandet expedieras till domstolen beräkningen bör anknytas till den dag, då utlåtandet inkommer till domstolen.

Ungdomsfängelsenämnden anser att den föreslagna bestämmelsen är alltför begränsad. Nämnden framhåller att förslaget omfattar endast den i 29 kap. 4 § BrB föreskrivna minim tiden för den första anstaltsbehandlingen vid ungdomsfängelse och av domstol bestämd minsta tid för internering. De verkställighetstider som i övrigt gäller för ungdomsfängelse, 29 kap. 2 § och 34 kap. 8 § första och andra styckena BrB, och i viss mån motsvarande regler för internering ändras inte genom förslaget. Ett genomförande av förslaget skulle, såvitt avser ungdomsfängelse, medföra att verkställighetstiderna för varje av förslaget berörd intagen skulle behöva beräknas efter två olika system. Detta skulle i praktiken vålla stora olägenheter för nämnden. Enligt nämndens mening är det också principiellt riktigare att, om man tillgodoräknar väntetiden vid bestämmandet av viss minim tid i anstalt, väntetiden får inverka också i övrigt på verkställighetstiderna. Näm-

den föreslår därför att den föreslagna bestämmelsen utvidgas till att omfatta även övriga i lag bestämda frister för påföljderna med resultat att den avräkningsbara väntetiden blir att anse såsom verkställd påföljd. Nämn- den framhåller vidare att utan särskild föreskrift i lagen avräkning torde höra ske även i fall, då den, som förut har dömts till ungdomsfängelse eller internering, med tillämpning av 34 kap. 1 § 1 BrB döms till fortsatt sådan påföljd. Enligt *Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare* bör övervägas om bestämmelsen om avräkning bör göras tillämplig även på den i 34 kap. 8 § andra stycket BrB föreskrivna tiden. *Interneringsnämnden* framhåller att dagen för minsta tidens utgång vid internering är av betydelse vid tillämpningen inte bara av 30 kap. 5 § BrB utan även av t. ex. 7 och 8 §§ i samma kapitel och 60 § 1964 års behandlingslag. Vad förslaget syftar till torde enligt nämnden komma till bättre uttryck, om det anges att tid motsvarande den, varmed sexveckorsfristen har överskridits, skall avräknas vid beräkning av dagen för minsta tidens utgång. Nämnden vill vidare fästa uppmärksamheten på ett ytterligare fall som inte omfattas av den föreslagna lydelsen. Om den, som redan har dömts till internering, häk- tas i ny rättegång och underkastas rättspsykiatrisk undersökning, vilken tar längre tid än sex veckor, kan domstolen komma att tillämpa 34 kap. 1 § 1 BrB utan att därvid enligt 34 kap. 9 § bestämma ny minsta tid. Konse- kvensen kan möjligen, anför nämnden, anses kräva att den överskjutande tiden bör få ingå i den tid om tre år, eller fem år, som det talas om i 30 kap. 8 § BrB.

Departementschefen

I det nya andra stycket i lagrummet anges att avräkningsregeln är till- lämplig i fråga om den som har dömts till ungdomsfängelse eller interne- ring i mål, vari han har hållits häktad och undergått rättspsykiatrisk un- dersökning. Häri inbegrips givetvis de fall då någon har dömts till sådan påföljd med tillämpning av 34 kap. 1 § 2 eller 3 BrB. Avräkning skall alltså kunna ske när domstol har dömt särskilt till ungdomsfängelse eller inter- nering för det nya brottet eller undanröjt den tidigare ådömda påföljden och för brotten dömt till gemensam påföljd av ungdomsfängelse eller inter- nering.

Enligt den föreslagna bestämmelsen skall avräkning äga rum om utlå- tande över undersökningen har avgetts senare än som anges i 4 § andra stycket andra punkten LRU. Avräkning skall då ske av den överskjutande tiden i den mån den dömde har hållits häktad under denna tid. I 4 § andra stycket andra punkten nämnda lag föreskrivs att utlåtande skall avges till rätten inom sex veckor från det att beslutet om undersökningen inkom till den klinik eller den station till vilken undersökningen hör. De tidpunk- ter som blir avgörande för i vad mån avräkning skall kunna ske är alltså dels dagen då domstolens beslut om undersökning inkom till vederbörande

linik, dels dagen då utlåtandet avgavs till rätten. Rikspolisstyrelsen har anfört att avgörande för den senare tidpunkten bör vara inte när utlåtandet avgavs utan när det inkommer till rätten. Med att utlåtande har avgetts till rätten vid viss tidpunkt, vilket anknyter till motsvarande uttryck i 4 § LRU, avses emellertid att utlåtande har inkommit till rätten vid den tidpunkten.

Jag delar ungdomsfängelnsnämndens och interneringsnämndens uppfattning att avräkningsregeln bör få en mindre snäv tillämpning än som har kommit till uttryck i den i departementspromemorian föreslagna bestämmelsen. Avräkningen bör naturligtvis i första hand få inverka på minsta tiden för vård i anstalt. Minsta tiden är emellertid av betydelse inte bara för att man skall kunna avgöra när den dömde tidigast får överföras till vård utom anstalt utan även i vissa andra fall, vid internering t. ex. för att påföljden skall kunna upphöra enligt 30 kap. 7 § BrB, då den dömde är i varaktigt behov av sluten psykiatrisk vård, och för möjligheten att erhålla s. k. långtidspermission enligt 60 § 1964 års behandlingslag. Avräkningen bör inverka på minsta tiden även i dessa och liknande fall. Regelns räckvidd bör dock inte begränsas härtill. De skäl som kan anföras för att införa en avräkningsregel talar för att regeln bör gälla också vid beräkning av längsta tiden för anstaltsvård. Annars kan den dömde om maximitiden utnyttjas med samma fog som då det gäller minsta tiden anse att tiden för påföljden har förlängts. Om avräkningsregeln blir generellt tillämplig på verkställighetstiderna vid ungdomsfängelse och internering uppnår man också en mera konsekvent tillämpning. En sådan regel måste anses vara den principiellt riktigaste. I enlighet med det anförda anser jag att avräkningsregeln bör ges den utformningen att den avräkningsbara tiden skall anses som tid under vilken påföljden har verkställts i anstalt.

Avräkning bör kunna ske också då domstol beträffande häktad, som har undergått rättspsykiatrisk undersökning i målet, förordnar med tillämpning av 34 kap. 1 § 1 BrB att tidigare ådömd ungdomsfängelse- eller interneringspåföljd skall avse även det nya brottet. De skäl som föreligger för avräkningsregeln är nämligen tillämpliga även i denna situation. En annan sak är att i praktiken avräkning torde bli aktuell ytterst sällan i sådana fall, bl. a. på grund av att häktning i allmänhet kan undvikas om den miss-tänkte vårdas i anstalt. För att oklarhet inte skall uppstå bör anges att bestämmelsen gäller även vid tillämpning av 34 kap. 1 § 1 BrB. Detta kommer till uttryck i det nya styckets sista punkt, där det anges att vad som har sagts tidigare i samma stycke skall gälla också i fråga om den, beträffande vilken har förordnats att ungdomsfängelse eller internering som har ådömts tidigare skall avse ytterligare brott.

Om 34 kap. 1 § 1 BrB har tillämpats beträffande den som har dömts till internering och den dömde har hållits häktad i målet med anledning av rättspsykiatrisk undersökning som har avslutats efter sexveckorsfristens ut-

gång skall alltså anstaltsvård anses ha pågått under den överskjutande tiden. Detta innebär att denna tid inverkar på verkställighetstiderna för påföljden, bl. a. på minsta tiden för vård i anstalt. Om den dömda vårdas i anstalt eller domstolen beslutar att han skall återintas i anstalt, skall domstolen enligt 34 kap. 9 § första stycket bestämma minsta tid för den fortsatta anstaltsvården, om inte särskilda skäl är däremot. Bestäms ny minsta tid, skall den överskjutande undersökningstiden avräknas därifrån vid påföljdens verkställande.

Om domstol har tillämpat 34 kap. 1 § 1 BrB beträffande den som tidigare har dömts till ungdomsfängelse, skall likaledes avräkning ske vid beräkning av verkställighetstiderna för påföljden, om övriga förutsättningar för avräkning föreligger. Om det nya brottet har begåtts efter att verkställigheten av den tidigare ungdomsfängelsepåföljden började, kan rätten enligt 34 kap. 8 § andra stycket föreskriva att den som vårdas i anstalt eller som återintas inte får överföras till vård utom anstalt förrän sex månader har förflutit från rättens beslut eller återintagningen, såvida inte längsta tiden för vård i anstalt dessförinnan går till ända. Det förhållandet att denna sexmånaderstid är anknuten till rättens beslut eller återintagningen bör inte hindra att avräkning skall ske också i denna situation. Uppenbarligen finns det inte någon saklig anledning till att detta fall skulle behandlas anorlunda än övriga fall då avräkning skall ske.

Såsom har framhållits i det föregående skall avräkning kunna ske, när domstol med tillämpning av 34 kap. 1 § 2 BrB har dömt särskilt till ungdomsfängelse eller internering för det nya brottet. Avräkning enligt den föreslagna bestämmelsen är däremot utesluten, om domstol med tillämpning av 34 kap. 1 § 2 har dömt till annan påföljd. Detta innebär att om den, som tidigare har dömts till ungdomsfängelse eller internering, i ny rättegång, vari han har hållits häktad och genomgått rättspsykiatrisk undersökning som inte har avslutats före sexveckorsfristens utgång, har dömts särskilt till annan påföljd, avräkning inte kan ske på den tidigare påföljden, inte ens om domstolen, då den tidigare påföljden är ungdomsfängelse, enligt 34 kap. 8 § första stycket har förlängt den längsta tid som ungdomsfängelse får pågå. I vissa av dessa fall kan domstolen i stället förordna om avräkning på den nya påföljden enligt 33 kap. 3 § första stycket.

Av avräkningsregeln följer att, när förutsättningar för avräkning enligt bestämmelsen föreligger, domstolen inte skall låta den avräkningsbara tiden påverka bestämmandet av minsta tiden för anstaltsvård vid internering. Likaså hör domstolen bortse från den undersökningstid som skall avräknas vid verkställigheten, när domstolen bedömer om den enligt 34 kap. 8 § andra stycket BrB skall föreskriva en sexmånaderstid före vars utgång den till ungdomsfängelse dömda inte får överföras till vård utom anstalt.

Avräkningsregeln har tagits upp i 22 § 1964 års behandlingslag och an-

knutits till vad som är föreskrivet om beräkning av tid för ungdomsfängelse och internering. Avräkningen skall alltså ske på verkställighetsstadiet. Frågan om avräkning kommer därvid att åvila ungdomsfängelsenämnden resp. interneringsnämnden. För att nämnderna skall ha tillgång till nödvändiga uppgifter bör föreskrivas att vederbörande domstol skall tillställa resp. nämnd de uppgifter som behövs för tillämpning av avräkningsbestämmelsen. Sådan föreskrift kan lämpligen meddelas i 9 § kungörelsen angående underrättelse om dom i vissa brottmål m. m.

Eftersom avräkningen inte skall göras av domstolen utan först vid påföljdens verkställande, kan påföljdens längd bli kortare vid verkställigheten än vad som kan utläsas av domen i målet. Jag finner därför lämpligt att domstolen, när förutsättningar för avräkning föreligger, erinrar härom i domen. En sådan erinran torde vara av värde främst för den dömde.

Avräkningsregeln kan lämpligen träda i kraft den 1 april 1969. Regeln bör inte bli tillämplig när domen har meddelats före ikraftträdandet.

8. Hemställan

Jag hemställer, att lagrådets utlåtande inhämtas över förslagen till

1) lag angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål,

2) lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.,

3) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt

för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson

Bilaga 1

1) Departementspromemorians förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål**

Härigenom förordnas, *dels* att i 1, 3, 4 och 6 §§ lagen den 16 juni 1966 om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål ordet »medicinalstyrelsen» eller form av detta ord skall utbytas mot ordet »socialstyrelsen» eller motsvarande form därav, *dels* att i lagen skall införas en ny paragraf, betecknad 7 a §, av följande lydelse.

7 a §.

Om det beträffande misstänkt, som är häktad, kan förutses att det kommer att dröja avsevärt innan beslutad rättspsykiatrisk undersökning kan börja, får förordnas, att den misstänkte skall under förvaring i fångvårdsanstalt vara underkastad bestämmelserna i 44—48 §§ lagen om behandling i fångvårdsanstalt i tillämpliga delar. Sådant förordnande får meddelas endast om undersökningsläkaren begär det samt den misstänkte och åklagaren samtycka därtill.

Så snart undersökningen kan inledas skall den misstänkte föras till den plats där undersökningen skall utföras. Om särskilda skäl i annat fall föranleda att förvaring under villkor som avses i första stycket avbrytes, skall förordnandet därom återkallas.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer. Talan mot sådant beslut får icke föras i annat fall än då beslut enligt första stycket påstås ha meddelats i strid mot detta styckes sista punkt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) Departementspromemorians förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om
behandlingen av häktade och anhållna m. fl.**

Härigenom förordnas, att 12 § lagen den 25 april 1958 om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

12 §.

Närmare föreskrifter — — — — av Konungen.

Om behandlingen i vissa fall av häktad, som väntar på rättspsykiatrisk undersökning, gälla särskilda bestämmelser i 7 a § lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3) Departementspromemorians förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om
behandling i fängvårdsanstalt**

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 6 maj 1964 om behandling i fängvårdsanstalt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***22 §.**

Vad i — — — — — eller internering.

I fråga om den som dömts till ungdomsfängelse eller internering i mål, vari han hållits häktad och undergått rättspsykiatrisk undersökning, skall vid tillämpningen av första stycket iakttagas följande. Har utlåtande över undersökningen avgivits senare än vad som anges i 4 § andra stycket andra punkten lagen om rättspsykiatrisk undersök-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ning i brottmål, skall den överskjutande tiden, i den mån den dömda därunder hållits häktad, avräknas vid fastställande av den dag som är av betydelse för tillämpning av 29 kap. 4 § eller 30 kap. 5 § brottsbalken.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 4 februari 1969.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet	LIND,
justitierådet	ALEXANDERSON,
regeringsrådet	RINGDÉN,
justitierådet	CONRAD.

Enligt lagrådet den 20 januari 1969 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 13 december 1968, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål*, 2) *lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.* och 3) *lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt.*

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Torkel Gregow.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 7 februari 1969.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till

- 1) *lag angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål,*
- 2) *lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.,*
- 3) *lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fängvårdsanstalt.*

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat lagförslagen utan erinran, och anför.

Jag förordar en mindre, redaktionell jämkning i förslaget under 3) och hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslagen med den vidtagna ändringen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson